

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

СВИДА ОЛЕКСІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
кандидат юридичних наук, доцент, адвокат*

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТАТУСУ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ

В Україні із моменту проголошення незалежності продовжує здійснюватися судово-правова реформа, яка охоплює вдосконалення широкого кола законодавчих актів, зокрема й щодо системи судоустрою та статусу суддів. Одним з важливих кроків у цьому напрямку, а також у контексті реалізації євроінтеграційних прагнень нашої держави було прийняття 7 червня 2018 року Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», який з 5 вересня 2019 року успішно розпочав здійснювати правосуддя. Не зважаючи на досить високу ефективність функціонування Вищого антикорупційного суду вже близько чотирьох з половиною років, у юридичному співтоваристві серед науковців та практиків все ще активно обговорюється питання щодо доцільності та/чи конституційності запровадження цього відносно нового спеціалізованого суду.

Відповідно до Законів України «Про судоустрій і статус суддів» та «Про Вищий антикорупційний суд» на теперішній час організаційна побудова Вищого антикорупційного суду така: Вищий антикорупційний суд як суд першої інстанції та Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду.

Вже із наведених законодавчих положень напрашується висновок про суттєву нелогічність: структурна частина ВАКСу має таку ж назву, що й суд загалом. Це є не лише вадою законодавчої техніки, а й порушенням правил логіки. Окрім того, поєднання в одній юридичній особі фактично двох судових органів із самого початку видавалося штучним, що підтверджується й вже накопиченим досвідом функціонування цього відносно нового органу судової влади.

Цілком можна стверджувати, що автори Проекту Закону про Вищий антикорупційний суд, що був внесений до Верховної Ради України Президентом України 22 грудня 2017 року за № 7440 (згодом саме на основі цього проекту був прийнятий Закон про ВАКС – прим. О. С.), свідомо чи підсвідомо відштовхувалися від положень Конституції України в редакції 1996 року, відповідно до яких «Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України. Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди. Відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди» (ч. ч. 2–4 ст. 125), а отже при розробленні Закону про ВАКС усіяло намагалися «втиснутися» в поняття «вищий спеціалізований суд».

Проте слід зауважити, що відповідно до статті 125 Основного Закону в редакції Закону від 2 червня 2016 року «Судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається

законом» (виділено мною – О.С.) (частина 1), отже, на момент розробки Законопроекту № 7440 питання судоустрою, в тому числі і запровадження спеціалізованого антикорупційного суду, цілком могли вирішувати в межах поточного законодавства та не потребували внесення нових змін до Конституції України.

На висновок про те, що у структурі ВАКС фактично поєднано два самостійні судові органи наптовхує низка факторів: для кожного із структурних елементів ВАКСу у Законі про Державний бюджет передбачено фінансування окремим рядком, добір суддів до ВАКС здійснювався окремо до кожного структурного підрозділу, так само і указ Президента про призначення суддів ВАКС містив вказівку, до якого саме структурного підрозділу призначений суддя, при цьому перехід суддів з одного структурного підрозділу до іншого неможливий поза новою процедурою призначення на суддівську посади (на відміну від інших судів, де визначення, в якій судовій палаті суддя здійснюватиме правосуддя вирішується збором суддів).

Окрім того, варто вказати, що поєднання в одній юридичній особі ВАКС як першої інстанції та Апеляційної палати ВАКС викликає певні проблеми в практичній площині. Насамперед можна вказати, що фактично суттєво обмеженим є реалізація права суддів Апеляційної палати ВАКС на вирішення внутрішніх питань діяльності Вищого антикорупційного суду в цілому як органу судової влади. Це пов'язане із тим, що загальна кількість суддів у ВАКС передбачена у кількості 39 суддів – 27 суддів у першій інстанції та 12 суддів в Апеляційній палаті (наразі одна суддівська посада є вакантною), а відповідно до ч. 4 ст. 128 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Збори суддів є повноважними, якщо на них присутні не менше двох третин кількості суддів цього суду (у ВАКС це складає 26 суддів), і відповідно до ч. 11 ст. 128 – збори суддів приймають рішення більшістю голосів суддів, тобто виходить, що судді ВАКС першої інстанції можуть цілковито ігнорувати думку суддів Апеляційної палати ВАКС, приймаючи будь-яке рішення більшістю представників від першої інстанції. Певним свідченням на користь цієї думки є те, що і попередній, і теперішній голови ВАКС є представниками від першої інстанції ВАКС. Більш того, Закон про ВАКС навіть не містить вимогу, що у випадку, коли голова суду обраний від першої інстанції ВАКС, то заступник голови ВАКС має бути обраний від Апеляційної палати, і навпаки.

Так само виникають і певні складнощі щодо виконання функцій фінансового розпорядника: хоч в законодавстві і встановлено, що в Законі про Державний бюджет України повинно передбачатися фінансування ВАКС як першої інстанції та Апеляційної палати ВАКС окремими рядками, то на практиці підписувати фінансові документи може лише голова суду як керівник юридичної установи.

Отже, цілком логічною, зважаючи на викладене, є пропозиція розділити Вищий антикорупційний суд на два окремі судові органи, при цьому першу інстанцію ВАКС назвати Антикорупційний суд, а Апеляційну палату ВАКС – Вищий антикорупційний суд, змінивши при цьому назву галузевого закону – «Про антикорупційні суди».

При цьому слід зауважити, що проблем з переводом суддів не повинно виникнути, оскільки теперішні судді ВАКС одразу проходили добір окремо до першої інстанції чи до Апеляційної палати ВАКС, а отже можуть бути переведені до новоутворених Антикорупційного суду та Вищого антикорупційного суду без додаткових процедур, пов'язаних з призначенням на суддівську посаду так би мовити «з нуля».

Ключові слова: судова реформа, судоустрій, Вищий антикорупційний суд, Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду, антикорупційні суди, суддівське самоврядування.

Key words: judicial reform, judiciary, the High Anti-Corruption Court, Appeals Chamber of the High Anti-Corruption Court, anti-corruption courts, judicial self-government.

ХРАПЕНКО ОЛЕНА ОЛЕГІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
кандидат юридичних наук, доцент*

АДВОКАТ І НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Останнім часом узагальнополітичному просторі актуалізувалася дискусія про необхідність прискорити перехід державних органів нацифрові технології. Йдеться про адміністративні послуги, реєстри, роботу зі зверненнями тазапитами тощо [1].

Інститут адвокатури також не стоїть осторонь нових перетворень і впровадження новітніх технологій для покращення роботи сучасних українських адвокатів.

Існує безліч новацій у діяльності адвоката, особливо з появою нових технологій та інформаційних засобів. Проаналізуємо деякі з них:

1) *електронна документація та електронний обмін даними*: адвокати використовують електронну документацію для зберігання та обробки важливих даних, що дозволяє ефективно вести свої справи. Вони також використовують електронний обмін даними для зв'язку з клієнтами та іншими адвокатами;

2) *використання соціальних мереж*: соціальні мережі, такі як Twitter, Facebook та LinkedIn, можуть бути корисними для адвокатів як для залучення нових клієнтів, так і для взаємодії з колегами;

3) *використання штучного інтелекту*: адвокати використовують штучний інтелект для аналізу великої кількості даних та для підготовки правових документів, таких як угоди та контракти;

4) *використання відео конференцій*: з поширенням COVID-19 відео конференції стали надзвичайно популярним засобом взаємодії з клієнтами та іншими адвокатами;

5) *використання віртуальних технологій*: віртуальна реальність та інші віртуальні технології можуть бути корисними для адвокатів при підготовці до судових засідань та взаємодії з клієнтами;

Кісліцина Ірина Олександрівна До питання про роботу САП у період воєнного стану	128
Ковальчук Інна Сергіївна Особливості реалізації правозахисної діяльності органів прокуратури в умовах воєнного стану.	130
Кравченко Марина Олександрівна До питання корупційних правопорушень у судовій гілці влади	132
Кубаєнко Андрій Володимирович Ефективність діяльності правоохоронних органів: оцінка та аналіз за допомогою інформаційно-аналітичних засобів	134
Свида Олексій Георгійович Перспективи вдосконалення статусу Вищого антикорупційного суду.	138
Храпенко Олена Олегівна Адвокат і новітні технології	140
Чекмарьова Лариса Юріївна Підготовка клієнта до судового засідання: психолого-правовий аспект.	142
Курганський Олександр Валерійович Окремі аспекти кадрової роботи в органах прокуратури	146
Нестерчук Лілія Петрівна, Лисенко Ангеліна Володимирівна Щодо проблематики поняття недержавної правоохоронної діяльності	149
Зубрицький Олександр Олександрович Проблемні питання запровадження функціонування реєстру дисциплінарних проваджень щодо адвокатів	151
Kondrych Vasyl Criteria for prospective candidates seeking the position of judge in the Supreme anti-corruption court	154
Орленко Артем Ігорович Про визначення поняття адміністративного суду в національній правовій доктрині	157
Чорний Максим Михайлович Окремі питання організації прокурорського нагляду при розслідуванні кримінальних правопорушень слідчими Державного бюро розслідувань	159
Щербатий Роман Романович Щодо проблеми кадрового дефіциту в системі судоустрою України	162